Motion till riksdagen 1986/87:Ub62

Margareta Fogelberg m. fl. (fp, m, c, vpk)

Forskning (prop. 1986/87:80)

Statsministern säger i sitt anförande i anslutning till presentationen av regeringens proposition 1986/87:80 om forskning (s. 37):

De konstnärliga utbildningarna bidrar till att utveckla den mänskliga skapande förmågan. Också konstnärer söker kunskap och utforskar verkligheten om än med metoder som skiljer sig från den vetenskapliga forskningens. Det nyskapande tänkandet, intuitionen, analysen, den metodiska prövningen av olika alternativ karakteriserar både det vetenskapliga och det konstnärliga arbetet. Nya teorier, tekniker, material måste utprövas, liksom nya vägar att t. ex. uttolka musikaliska och dramatiska verk.

Detta är ett konstaterande, som väcker förväntningar och som vi med tillfredsställelse betraktar som ansatsen till en programförklaring för utveckling och utbyggnad av de konstnärliga utbildningarna i landet.

Tyvärr uppfyller inte utbildningsdepartementet förväntningarna i sitt förslag till anslag för budgetåret 1987/88 samt till resursförstärkningar för budgetåret 1988/89 och 1989/90 (s. 58—64) varesig det gäller allokering av resurserna mellan berörda högskolor eller argumenteringen i den underliggande diskussionen.

Problemet accentueras redan i rubriken: "Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning samt konstnärligt utvecklingsarbete".

Två synnerligen svävande begrepp: "Forskningsanknytning" och "konstnärligt utvecklingsarbete", som bevisligen haft svårt att finna en allmänt accepterad innebörd inom de berörda kretsarna, ligger här till grund för budgetförslaget. Låt oss helt kort utveckla detta. Inom det s. k. konstnärliga området rymmes en rad olika utövare, alla med kännetecknet att de genom att utveckla en viss begåvning har visat prov på någon form av konstfärdighet. En grov uppdelning av dessa utövare kan göras genom att betrakta de intentioner som utgör grunden för deras verksamhet. I stort kan man säga att dessa intentioner antingen är *fria* eller mer eller mindre *bundna*. I det första fallet rör det sig om "oberoende konstnärer", som endast svarar inför sig själva för sina verk. I det andra om "uppdragstagare", dvs. den stora grupp som med konstnärlig anknytning utför andras uppdrag och som därför är bundna till de ekonomiska, tekniska, sociala och ergonomiska förutsättningar och begränsningar som är förknippade med uppdraget. Till denna senare grupp hör de personer som i vårt utvecklade industrisamhälle är sysselsatta med alla former av produktutveckling, färg- och formgivning, informationsförmedling m. m. Dessa utbildas företrädesvis på nuvarande designlinjerna (Göteborgs universitet samt fr. o. m. 1 juli 1987 även

vid universitetet i Umeå) samt i viss utsträckning vid några av Konstfackskolans institutioner. Osäkerheten i det sistnämnda påståendet ligger i det förhållandet att man vid Konstfackskolan i Stockholm organisationsmässigt inte har delat upp verksamheten mellan "fria" och "bundna" områden, som man till exempel har gjort vid Konstindustriskolan inom Göteborgs universitet, där man arbetar med en designlinje och en konsthantverkslinje. Vid universitetet i Umeå kommer verksamheten att vara uppdragsinriktad och jämförbar med Konstindustriskolan i Göteborg.

UHÄ har i sin anslagsframställning huvudsakligen tagit hänsyn till konstnärligt utvecklingsarbete inom det område vi ovan kallat de "fria intentionerna" och poängterat att "En väsentlig del av resurserna för konstnärligt utvecklingsarbete utgör den del av tjänstgöringsskyldigheten för de konstnärliga professurerna, som avser konstnärligt utvecklingsarbete" (s. 58—60). UHÄ har vidare efter utredning av tillkomst, betydelse och avgränsningar av det konstnärliga utvecklingsarbetet ansett att övervägande skäl talar för att benämningen bibehålls. Utbildningsministern har accepterat den ansvariga myndighetens åsikter med resultat att de ledningsfunktioner för utvecklingsarbete som tillförs det konstnärliga området består av tidsbegränsade tjänster inom "fria" verksamheter.

Detta betyder att den tvärvetenskapliga och långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom det "bundna" intentionsområdet saknar såväl materiella som personliga resurser för utveckling av sin särart inom industriell produktdesign, inredningsarkitektur och informationsdesign.

Förfaringssättet inbjuder till allvarlig kritik av såväl den underliggande argumentationen som den efterföljande resurstilldelningen.

I samband med såväl arbetet med den nya högskolelagen som försöken att definiera och avgränsa verksamheten inom begreppet konstnärligt utvecklingsarbete har det från Göteborgs universitet påpekats vikten av att designutbildningen ges möjlighet att uppfylla ett av de utbildningsmål som skiljer den från övrig konstnärlig verksamhet, nämligen att med inriktning på konstnärlig användning ackumulera och utveckla kunskap från de ekonomiska, humanvetenskapliga, teknologiska och informationstekniska utbildningssektorerna.

Grunden för framställningarna har hela tiden varit behovet av anpassning av tillgänglig, generell kunskap till den speciella konstnärliga verksamhet som bedrivs vid designlinjerna. Yrkandena har inneburit *tillsvidareförordnade professorstjänster* för de aktuella områdena *teori och historia, designmetodik, informationsstudier samt formlära* med inriktning på forskning och utveckling. Samtidigt har frågan om en egen fakultet aktualiserats. För undervisningen och yrkesbevakningen inom industriell produktdesign, inredningsarkitektur och informationsdesign behövs *tidsbegränsade professorstjänster* motsvarande den omvandling av tidigare huvudlärartjänster till professurer som för budgetåret 1989/90 föreslagits för konstfackskolan (s. 59).

I propositionen finns för designutbildningen inte ett spår av dessa tankegångar. Tilldelningen av ledningsresurser för designlinjens kunskapsuppbyggnad genom egen forskning med egna forskningsprogram lyser med sin frånvaro i likhet med ledningsresurserna för konstnärligt utvecklingsarbete.

Den i förslaget upptagna "rörliga resursen" inbjuder till alltför bred användning för att kunna diskuteras i detta för svensk industridesign mycket allvarliga sammanhang.

Om utbildningslinjerna icke tillförs resurser för att *organisera* vare sig områdesrelevant forskning eller konstnärligt utvecklingsarbete hjälper det föga att utbildningsministern säger (s. 61): — "Enligt min mening fyller konstnärligt utvecklingsarbete inom sitt område en funktion som närmast motsvarar forskningen inom högskolan i övrigt. För den samlade kunskapsutvecklingen inom det konstnärliga området måste givetvis också forskning i gängse mening kunna utnyttjas".

Av de 14 nya professurerna som under treårsperioden tillförs det konstnärliga området får Göteborg tre, samtliga inom det område av den konstnärliga utbildningen som vi ovan benämnt "fria". Den andra delen, som arbetar integrerat med de kunskapsområden som aktivt medverkar till att ge vårt land en plats på världsmarknaden, synes inte inom överskådlig tid ges de resurser som skall berättiga högskolemässig status. Detta inte bara diskriminerar vissa utbildningsorter, sänker lärarnas egenuppfattning och tjänsternas attraktionsvärde, utan bidrar generellt till att utvecklingen bromsas upp i en tid av nästan ofattbart tekniskt och metodologiskt framåtskridande inom området.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om designlinjernas behov av ledningsresurser för forskning och utveckling vid sidan av den organisation för konstnärligt utvecklingsarbete som propositionen föreslår för den konstnärliga utbildningen i sin helhet.

Stockholm den 11 mars 1987

Margareta Fogelberg (fp)

Sonja Rembo (m) *Rune Thorén (c)*

Alexander Chrisopoulos (vpk)